

ВІДГУК

офіційного опонента
кандидата педагогічних наук, доцента

Синекон Оксани Степанівни

на дисертаційне дослідження

Хомик Анни Юріївни

**«Формування стратегічної компетентності
в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні
майбутніх фахівців з інформаційних технологій»,**
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки.

Сьогодення характеризується динамічним розвитком інформаційних технологій, активне використання яких дозволяє значно підвищити якість нашого життя. У зв'язку з цим необхідність ефективної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій не викликає ніяких сумнівів. Теоретичний і практичний арсенал знань, навичок і вмінь фахівців з інформаційних технологій як у фаховій, так і в іншомовній площині уможливають їх успішну реалізацію в галузі інформаційних технологій в Україні та за її межами.

Професійно орієнтоване усне англомовне спілкування фахівця з інформаційних технологій знаходиться у прямій залежності від рівня сформованості його стратегічної компетентності. З огляду на це у закладах вищої освіти актуалізоване завдання формування відповідного рівня стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Наявність зазначеної вище проблеми вимагає розробки і реалізації в освітньому процесі новітньої методики викладання з фокусом на стратегічну компетентність, сформованість якої забезпечить досягнення комунікативних цілей майбутніх фахівців з інформаційних технологій у їх фаховому середовищі. Саме до праць такого спрямування і належить рецензована дисертаційна робота Хомик Анни Юріївни, тема якої може вважатися **актуальною і своєчасною**.

Про актуальність теми дисертації «Формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій», поданої до захисту, свідчить її зв'язок з планом проведення наукових досліджень на кафедрі англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер держреєстрації 0118U003128).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, зазначимо такі, що мають вагоме значення для розвитку методичної науки: *теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність*

методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертація Анни Юріївни Хомик є комплексним дослідженням, положення якого мають належний рівень *наукової новизни*, зокрема, особистий внесок дисертантки у предмет дослідження, полягає в тому, що:

– вперше розроблено методику формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, яка реалізується впродовж трьох етапів (ознайомлення, автоматизації, продукування) із застосуванням підсистеми вправ, що передбачає використання рольових ігор та презентацій;

– сконструйовано і спроектовано на процес іншомовної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій лінгводидактичну модель формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні, компонентами якої є цільово-методологічний, змістово-організаційний та результативний компоненти;

– уточнено сутність і структуру стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, зміст формування у цих фахівців стратегічної компетентності;

– удосконалено критерії відбору навчального матеріалу;

– подальшого розвитку набуло дослідження проблеми оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і методичні рекомендації, сформульовані Анною Юріївною Хомик, є аргументованими й вірогідними. У роботі розкрито актуальність теми дослідження, сформульовано його гіпотезу, об'єкт, предмет, мету й завдання. Достовірність отриманих дослідницею результатів забезпечується теоретичною обґрунтованістю та практичною реалізацією формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, використанням комплексу взаємопов'язаних теоретичних і емпіричних методів, широкою апробацією результатів та впровадженням їх у освітню практику закладів вищої освіти.

Дисертантка опрацювала широку джерельну базу (229 найменувань, із них 79 – іноземними мовами), яка дала їй можливість досить комплексно висвітлити різні аспекти досліджуваної проблеми.

Результати дослідження є достатньо висвітлені в наукових публікаціях здобувачки. Не викликає сумнівів належний науковий рівень дисертації, що

підтверджує володіння нею теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку.

5. Значення отриманих автором результатів для науки і практики.

Аналіз дисертаційного дослідження Анни Юрїївни Хомик показує, що воно є науково виваженим, має безсумнівне теоретичне та практичне значення.

Так, **теоретичне значення** полягає в обґрунтуванні лінгводидактичної моделі, що відтворює основні складові процесу формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, об'єднані у трьох комплексних взаємопов'язаних структурних блоках: цільово-методологічному (охоплює мету, підходи і принципи), змістово-організаційному (охоплює зміст навчання, етапи навчання, підсистему вправ, форми організації навчання, методи і засоби навчання, тематико-часову структуру змістових блоків нормативної навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (англійська)), результативному (охоплює рівні цільової компетентності (низький, середній, достатній, високий)), критерії і показники її сформованості).

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у: здійсненні відбору навчального матеріалу, розробці комплексів вправ, укладанні методичних рекомендацій щодо формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Структура дисертації, яка складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків, є чіткою, логічною та відповідає окресленим завданням.

У **вступі** визначена актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, гіпотеза дослідження, що розкривають цілісність і багатогранність проведеного наукового аналізу. З метою розв'язання поставлених у дисертації завдань Анною Юрїївною використано сучасні методи дослідження, зокрема, **теоретичні** – вивчення праць вітчизняних та зарубіжних учених з методики, психології, педагогіки, лінгвістики для визначення теоретичних передумов дослідження; аналіз, синтез, класифікація для окреслення підходів і принципів, які регулюють процес формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій; систематизація для обґрунтування змісту навчання і критеріїв відбору навчального матеріалу; моделювання процесу формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні з метою його проектування на підготовку майбутніх фахівців з інформаційних технологій; **емпіричні** – наукове спостереження за процесом навчання англійської мови за професійним спрямуванням майбутніх фахівців з інформаційних технологій, опитування студентів з метою з'ясування ефективних методів і засобів, які використовуються в навчальному процесі, навчальних потреб та інтересів майбутніх фахівців з інформаційних технологій;

тестування для визначення рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій у процесі передекспериментального та післяекспериментального оцінювання; експериментальне навчання з метою перевірки ефективності запропонованої методики; методи математичної статистики (критерій Манна-Уїтні, критерій Вілкоксона) для перевірки достовірності одержаних у ході проведення методичного експерименту результатів.

У *першому розділі* здобувачкою *цілком ґрунтовно* досліджено теоретико-методичні основи формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. У рамках зазначеного підрозділу *комплексно проаналізовано* структуру стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, яка включає 1) знання комунікативних цілей та процедури їх визначення; знання арсеналу мовних засобів; знання комунікативних стратегій, комунікативних тактик та засобів їх реалізації; знання правил використання мовних і мовленнєвих засобів реалізації комунікативних стратегій; знання способів, засобів і критеріїв оцінювання ефективності комунікативного акту; 2) навички визначення комунікативних цілей; навички відбору і вживання засобів реалізації комунікативних стратегій, у т. ч. мовних засобів, відповідних комунікативних тактик та опорних фраз, що дозволяють реалізувати ті чи інші комунікативні стратегії, навички аудіювання і говоріння, навички застосування правил використання мовних і мовленнєвих засобів реалізації комунікативних стратегій; навички міжособистісної взаємодії з іншими учасниками комунікативного акту, у т. ч. з носіями мови чи вмілими користувачами мови; навички застосування способів, засобів і критеріїв оцінювання ефективності комунікативного акту; 3) уміння планування «комунікативних ходів» з метою досягнення поставлених комунікативних цілей, формування динамічного концепту висловлювань; уміння аудіювання і говоріння; уміння ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації; уміння оцінювання ефективності комунікативного акту, ступеня досягнення комунікативних цілей; 4) комунікативні стратегії; 5) навчальні стратегії; 6) стратегії використання мови.

На основі *ретельного аналізу* досвіду науковців, сайтів відомих ІТ-компаній, співбесід з ІТ-фахівцями, підручників та посібників з англійської мови для сфери ІТ, Анна Юрїївна дуже вдало виокремлює типові ситуації професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, до яких належать: презентування продуктів і проектів, обговорення деталей замовлення із замовником, обговорення організаційних і технічних завдань, обговорення проблем, що виникають у процесі виконання виробничих завдань, обговорення результатів проектів, обговорення перспективних планів роботи, обговорення і прийняття ефективних виробничих рішень.

Повноти дослідженню додає вивчення чинників типових суб'єктивних труднощів професійно орієнтованого усного англомовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Також Анною Юрїівною вичерпно висвітлено компетентнісний, особистісно-орієнтований, комунікативний, ситуаційний та контекстний підходи, на основі яких вибудовувалось формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Другий розділ дослідниця присвятила практичній розробці методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. У зв'язку з цим Анною Юрїівною Хомик належним чином визначено зміст навчання професійно орієнтованого усного англомовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій у предметному і процесуальному аспектах.

Доцільно уточнено критерії відбору матеріалу, що охоплюють критерії відбору визначених одиниць навчального матеріалу (універсальних критеріїв: урахування специфіки професійно орієнтованого усного англомовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій, урахування лінгвістичних особливостей професійного усного англомовного дискурсу фахівців з інформаційних технологій, забезпечення поетапності, послідовності й наступності в оволодінні навчальним матеріалом на лексичному, граматичному й тематичному рівнях, забезпечення дозованості навчального матеріалу), критерії відбору лексичних одиниць (професійної спрямованості, частотності, семантичної і комунікативної цінності, словотвірної здатності, сполучуваності, тематичності), граматичних структур (мінімальної доцільності; частотності, зразковості), текстів визначених жанрів (аутентичність, відповідність текстового матеріалу визначеній меті навчального курсу, доступність, ситуативність, репрезентативність, інформаційно-професійна цінність), аудіотекстів та відеофрагментів (автентичність, професійна орієнтованість, ситуативність, жанрова співвіднесеність, врахування фонетичних і акустичних особливостей аудіотексту / відеотексту).

Виправданним є формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій на етапах: ознайомлення, автоматизації та продукування.

До незаперечних наукових здобутків Анни Юрїівни Хомик належить розробка підсистеми вправ формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні, яка на ознайомчому етапі охоплює 1) групу вправ на ознайомлення з лексико-граматичним матеріалом, комунікативними стратегіями; 2) групу вправ на семантизацію лексико-граматичного матеріалу, комунікативних стратегій; на етапі автоматизації включає 3) групу вправ на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал, комунікативні стратегії на рівні понадфразових діалогічних і монологічних єдностей; 4) групу вправ на формування вмінь використовувати лексико-

граматичний матеріал, комунікативні стратегії на рівні міні діалогів та міні монологів; *на етапі продукування* охоплює 5) групу вправ на формування вмій використовувати лексико-граматичний матеріал, комунікативні стратегії у діалогічних і монологічних висловлюваннях текстового рівня.

Цінним є те, що проілюстрований комплекс вправ орієнтований на розвиток умій користуватися різноманітними стратегіями в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Також авторський комплекс вправ є логічно вибудований; наповнений цікавим мовним і мовленнєвим матеріалом; охоплює широкий спектр різноманітних вправ (невмотивовані, вмотивовані; некомунікативні, умовно-комунікативні, комунікативні, рецептивні, рецептивно-продуктивні, продуктивні; індивідуальні, парні, групові; з жорстким / відносно жорстким / частковим / мінімальним керуванням).

Доцільно визначено комплекс принципів для формування стратегічної компетентності в усному англomовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців, до якого віднесено принципи: професійної спрямованості, поетапності, доступності, комунікативності, продуктивності, відтворення реальних типових і проблемних ситуацій в навчальному процесі, ефективного використання комунікативних стратегій і тактик.

Вдало обрано рольову гру та презентацію, як методи формування стратегічної компетентності в усному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців.

Експериментальна перевірка ефективності розробленої методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій висвітлена у *третьому розділі*. В межах зазначеного розділу на достатньо високому науково-методичному рівні з дотриманням усіх вимог, що висуваються до такого виду дослідження, дисертанткою здійснено процедуру організації і проведення природного, складного, звичайного, матеріального, активного, багатофакторного експерименту, який тривав впродовж двох семестрів 2020-2021 навчального року серед 106 студентів другого курсу факультету прикладної математики та інформатики; ретельно проаналізовано й інтерпретовано результати експериментального дослідження, подано їх статистичну обробку. *Отримані результати* підтверджують висновки автора роботи, роблять їх *вірогідними та достовірними*.

Запропонована методика довела свою ефективність та була успішно запроваджена до освітнього процесу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Львівського національного університету імені Івана Франка, Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, Житомирського державного університету імені Івана Франка.

На *схвальну оцінку* заслуговують методичні рекомендації, що були запропоновані Анною Юрїівною Хомик за результатами здійсненого теоретичного дослідження та методичного експерименту.

У *висновках* до дисертації чітко викладені підсумки реалізованого дослідження, які цілком відповідають поставленим завданням.

Окремо хочемо звернути увагу на високий рівень якості оформлення додатків та цінність їхнього змісту. Додатки надзвичайно вдало доповнюють основний зміст дисертації, структурують і графічно узагальнюють його в таблицях, дають змогу наголосити на його найбільш важливих елементах.

Обсяг і зміст дисертації свідчать про те, що здобувачка глибоко вивчила досліджувану проблему і здійснила її цілісний та всебічний аналіз. Оформлення дисертаційного дослідження відповідає чинним вимогам.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

В цілому високо оцінюючи наукове та практичне значення дисертаційної праці, висловимо деякі зауваження до змісту та побажання дискусійного характеру:

1. У підрозділі 2.3 другого розділу представлено приклади вправ до різних етапів формування стратегічної компетентності. Бажано було б в цьому підрозділі навести більше прикладів комунікативних вправ на етапі продукування.
2. У підрозділі 2.4 другого розділу ґрунтовно проаналізовані принципи формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, які є суттєвим внеском у розуміння сутності досліджуваної проблеми. Проте дисертантці варто було б додати методичний принцип домінуючої ролі вправ, який фактично реалізується через створену підсистему та комплекси вправ.
3. Безумовним здобутком дисертантки є розробка методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, проте робота виграла б, якби після завершення експерименту було проведено опитування студентів із метою з'ясування їхньої думки щодо запропонованої методики.

Проте висловлені зауваження й побажання не є принциповими та не знижують загальної високої оцінки наукового рівня дисертаційної праці.

8. Повнота викладення результатів в опублікованих працях

Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 10 наукових публікаціях, з них: 5 статей у фахових педагогічних виданнях України, 1 у зарубіжному періодичному виданні, 3 тези доповідей на наукових конференціях.

9. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Аналіз дисертації та наукових публікацій Анни Юріївни Хомик, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, не дає підстав припускати, що в них мають місце порушення академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація). Зокрема, в разі використання ідей, тверджень, відомостей із зовнішніх джерел інформації, в роботі завжди є на них посилання, що відповідає нормам законодавства про авторське право й суміжні права.

10. Висновок.

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Анни Юріївни Хомик «Формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій» є цілісним, творчим, завершеним, самостійним науковим дослідженням, що слугує вагомим внеском у розвиток методичної науки.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну, достовірність отриманих результатів та їхнє практичне значення, дисертація Анни Юріївни Хомик «Формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій» відповідає нормативним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 року «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка, Анна Юріївна Хомик, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови
технічного спрямування № 2
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Підпис Оксани СИНЕКОП
засвідчую:
учений секретар
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Валерія ХОЛЯВКО